

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น และมีความแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิอากาศ ประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ดำรงอยู่ วัฒนธรรมซ้ายจัดจะเปลี่ยนให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขทางร่างกายและจิตใจ เช่น การสร้างวัฒนธรรมของอเมริกา ทำโดยมีการจัดระเบียบโดยใช้กฎหมาย เพื่อให้สังคมอเมริกันซึ่งมีความแตกต่างกันหลายเชื้อชาติดำรงอยู่อย่างสงบสุข นอกจากนั้นศาสนาคริสต์ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติที่ส่งสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ทำให้เกิดความสุขทางด้านจิตใจ

วัฒนธรรมมีส่วนประกอบที่สำคัญที่สุด คือ อุดมการณ์ (Ideology) ซึ่งชี้นำให้มนุษย์ได้ปฏิบัติตาม เช่น ในสังคมที่มีความเชื่อว่าเงินทองและความสำเร็จเป็นความคิดที่ดีงาม ในสังคมนั้นก็จะมีความประพฤติทางด้านการแสวงหาเงินทอง ชีวิตคือการแข่งขันกับคนอื่นเพื่อจะแย่งชิงทรัพยากร้อนเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่มีอยู่จำกัดตลอดเวลาเป็นเป้าหมายที่สำคัญ หากสังคมใดเชื่อว่าความมั่น้อย สันโดษ และการเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ เป็นคุณค่าที่ดีงาม สิ่งที่ประพฤติก็คือ การแบ่งปันทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตต่อกันและการ มีน้ำใจไม่ตรึงต่อ กัน

อุดมการณ์เป็นความคิดที่สังคมได้คิดขึ้นมา อยู่ในรูปของศีลธรรม เพื่อทำให้สังคมดำรงอยู่ในภาวะที่สงบเรียบร้อย ไร้ความขัดแย้ง การที่ต้องการให้สังคมนั้นดำรงอยู่อย่างสงบเรียบร้อยอย่างต่อเนื่องนั้น จะเป็นต้องมีการสืบทอดหรือผลิตข้าวความคิดเหล่านั้น เพื่อให้ความคิดดังกล่าวดำรงอยู่

การผลิตข้าวระบบความคิดให้คงทนนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการผลิตข้าว ได้แก่ บุคคลที่มีสถานะทางสังคมสูงในโครงสร้างสังคมนั้นฯ เพื่อสร้างความเชื่อถือได้แก่ พระ ครู หัวหน้าครอบครัว ผู้อาวุโส (กาญจนฯ แก้วเทพ, 2528) วิธีการผลิตข้า้นั้นจะใช้กลไกทางอุดมการณ์ ซึ่งประกอบด้วยสถาบันได้แก่ พระ ครู ผู้อาวุโส ทำหน้าที่ชี้นำ นอกจากสถาบันแล้วกิจกรรมที่ใช้การผลิตข้าวเพื่อสืบทอดนั้นมีอยู่สองประการคือ พิธีกรรม และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน พิธีกรรมนั้นจะบอกถึงความสัมพันธ์และหลักการต่างๆ ที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ในการผลิตข้าวทางอุดมการณ์คือ เวลา การใช้เวลาอย่างต่อเนื่องทำให้ระบบความคิดต่างๆ ติดเน้นทันนาน

กิจกรรมที่สำคัญอีกประการคือ กิจกรรมในชีวิตประจำวันได้แก่การอบรมสั่งสอนบ่อຍາ ในเนื้อหาความสัมพันธ์นั้นๆ

จีนย่อเป็นชาวจีนอยพม่าจาก การต่อสู้กันภายในประเทศจีน จนกลายเป็นสังคมกลางเมืองในประเทศจีนระหว่างพระครุฑอมิวนิสต์จีน และพระภิกษุ มีน ตั้ง ผู้อพยพประกอบด้วยทหารและพลเรือน ระยะแรกได้อพยพไปยังประเทศพม่าและลาวเพื่อจะต่อสู้เพื่อภูชาติ ต่อมามาทางกองทัพไทยได้ประสานงานให้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย เพื่อเป็นกันชนระหว่างไทยกับพม่า และเพื่อปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่มีกำลังอยู่บริเวณชายแดนไทย การเข้ามาดังกล่าวได้มีการตั้งถิ่นฐานอยู่หลายแห่งนับด้วยจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน โดยเป็นผู้อพยพมาระยะห่างของประเทศจีน และมีความแตกต่างกันทั้งด้านอาชีพและการนับถือศาสนา เช่น การนับถือผี บรรพบุรุษ การนับถือศาสนาอิสลาม ดังกรณีหมู่บ้านรักไทย นาป่าเบก และแม่สุยะจีน ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการนับถือบรรพบุรุษเป็นส่วนมาก และชาวจีนย่อหมู่บ้านสันติคือมีการนับถือที่แตกต่างกันไป แต่ที่มากที่สุดคือการนับถือบรรพบุรุษ แสดงถึงว่าชาวจีนย่อส่วนใหญ่ยังคงยึดถือประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อตั้งเดิม ได้แก่ การนับถือบรรพบุรุษและลิ่งเหลือธรรมชาติ ยึดถือประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิม การนิยมพูดภาษาจีน และการสร้างบ้านที่เป็นเอกลักษณ์จีน (ยรรยง จิรนคร, 2538)ขณะเดียวกันชาวจีนย่อก็ได้รับการสนับสนุนจากได้หัวน ซึ่งมีประเพณีและวัฒนธรรมเดียวกัน การสนับสนุนดังกล่าว ได้แก่ การสนับสนุนด้านการไปทำงานที่ได้หัวน การสร้างหลักสูตรและการเรียนการสอนภาษาจีน อันมีผลทำให้เกิดการยึดมั่นในประเพณี

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสนใจระบบความคิดหรืออุดมการณ์ของชาวจีนย่อ ที่มีการผลิตข้ออุปสรรคอดเวลาและมีความต่อเนื่อง ทำให้สามารถดำเนินไวซึ่งประเพณีวัฒนธรรมแบบจีน ให้ได้ เนื่นได้จากหมู่บ้านสันติคือที่มีบรรยากาศเหมือนประเทศอีกประเทศหนึ่ง อันแสดงถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมเดิมที่สามารถควบคุมวิธีชีวิตตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุดมการณ์หรือระบบความคิดของชาวจีนย่อ
2. เพื่อศึกษาการผลิตข้าทางอุดมการณ์ของชาวจีนย่อ
3. เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าทางอุดมการณ์

ประโยชน์ที่ได้รับ

การศึกษาวัฒนธรรมย่ออยเพื่อทำความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปจากวัฒนธรรมหลัก เมื่อพูดถึงสภาพความเป็นจริงแล้ว วัฒนธรรมย่อมีมากกว่าวัฒนธรรมหลักเสียอีก หรือที่เรียกว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม การทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างนี้ ทำให้เราใจกว้างถือว่าวัฒนธรรมย่อ มีส่วนสร้างความเข้มแข็งให้วัฒนธรรมหลัก

นิยามศัพท์เฉพาะ

อุดมการณ์ หมายถึง ความเชื่อและคุณค่า ทางด้านมนุษย์กับสิ่งเนื้อธรรมชาติ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสังคม

การผลิตช้าทางอุดมการณ์ หมายถึง การที่ครอบครัวและชุมชนได้ร่วมกันประกอบพิธีกรรม และอบรมลั่งสอนในเรื่องความเชื่อ คุณค่าทางด้านมนุษย์กับสิ่งเนื้อธรรมชาติและเรื่องสังคม โดยใช้ร่ายເງວລາที่ต่อเนื่องกัน

ชาวจีนฮ่อ หมายถึง ชาวจีนอพยพที่อาศัยอยู่บ้านสันติคีรี ตำบลแม่สลองนอกอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย นับถือบรรพบุรุษ และมีการสืบทอดอุดมการณ์ดังเดิมอยู่

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการศึกษาวิจัยครั้นี้ให้พื้นที่บ้านสันติคีรี ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่ชาวจีนย่ออาศัยอยู่ และยังคงสืบทอดความเชื่อ และคุณค่าทางด้านสังคม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมย่อที่มีความเข้มแข็งสูง

ขอบเขตเนื้อหา

1. บริบทชุมชน

- 1.1 บริบทด้านภาษาพ เช่น สภาพภูมิศาสตร์
- 1.2 การตั้งบ้านเรือน และประชากรในหมู่บ้าน
- 1.3 ประวัติความเป็นมาของชาวจีนฮ่อ

2. อุดมการณ์ของชาวจีนย่อ

2.1 ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น บรรพบุรุษ เจ้าที่ โลกหน้า ได้แก่ นรก และฝันเมมญาติ และความเชื่อเรื่องเจ้าแม่กวนอิมหรือพุทธศาสนา หมายความว่า สะท้อนถึงอุดมการณ์สำนึกรักใคร่ ความคุ้มสังคมชาวจีนย่อให้อุ่นอย่างสุขสงบ ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ

2.2 ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ได้แก่ เรื่องของจุลทรรศน์ หรือเรื่องของ สุ่ย สะท้อนถึงอุดมการณ์ในการจัดการธรรมชาติด้วยความสมบูรณ์เป็น ประโยชน์ต่อทุกคน

2.3 คุณค่าทางสังคม ได้แก่ เรื่องความกตัญญู ความร่วมมือ ความเป็นชาติพันธุ์ ได้แก่ การรักในการเรียนภาษาจีน การรวมหมู่ในพิธีกรรม และการนิยมให้หนังสือ สะท้อนถึงอุดมการณ์การรวมตัว ความสามัคคี และความเป็นคนดี

3. การผลิตชี้ทางอุดมการณ์

3.1 การผลิตชี้ทางอุดมการณ์สำนึกรักใคร่

3.1.1 วิธีการ

3.1.1.1 พิธีกรรมประจำวัน

3.1.1.2 พิธีกรรมตรุษจีน

3.1.1.3 พิธีกรรมไหว้เจ้าแม่กวนอิม

3.1.1.4 พิธีกรรมสารทจีน

3.1.2 กลไก ได้แก่ ครอบครัวและเครือญาติ

3.1.3 การเปลี่ยนแปลงในการผลิตชี้ทางอุดมการณ์

3.2 การผลิตชี้ทางอุดมการณ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

3.2.1 วิธีการ

3.2.1.1 พิธีกรรมการฝังศพ

3.2.1.2 การจัดการที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

3.2.2 กลไก ครอบครัวและเครือญาติ

3.2.3 การเปลี่ยนแปลงในการผลิตชี้ทางอุดมการณ์

3.3 การผลิตชี้ทางอุดมการณ์การรวมตัว ความสามัคคี และความเป็นคนดี

3.3.1 วิธีการผลิตช้าทางอุดมการณ์

3.3.1.1 การอบรมสั่งสอนเรื่องความร่วมมือ คุณค่าความ
กตัญญู

3.3.1.2 พิธีรวมงานศพ

3.3.1.3 พิธีรวมใจวัฒนธรรม

3.3.1.4 การอบรมสั่งสอนในเรื่องการรักในการเรียน
ภาษาจีน

3.3.1.5 กรรมหมู่ในพิธีรวมแต่งงาน

3.3.2 กลไกการผลิตช้าทางอุดมการณ์ ได้แก่ ครอบครัว เครือญาติ

3.3.3 การเปลี่ยนแปลงในการผลิตช้าทางอุดมการณ์

4. เงื่อนไขปัจจัยในการผลิตช้าทางอุดมการณ์

4.1 เงื่อนไขปัจจัยภายในที่สำคัญ ได้แก่

4.1.1 วัฒนธรรมชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง มีการผลิตช้า
อุดมการณ์ตลอดเวลา

4.1.2 ครอบครัวและชุมชนได้รับประโยชน์จากการผลิตช้าทาง
อุดมการณ์

4.2 เงื่อนไขปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ได้แก่

4.2.1 การสนับสนุนจากได้หนัน ทำให้สามารถผลิตช้า
อุดมการณ์อยู่ได้

4.2.2 นโยบายของรัฐยอมรับวัฒนธรรมย้อย

แหล่งข้อมูล

แหล่งผู้ให้ข้อมูลหลักของการศึกษาวิจัยมีดังต่อไปนี้

กลุ่มแรก ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำ และ กลุ่มผู้อาชุโส

กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย เด็กและเยาวชน

กลุ่มที่สาม ประกอบด้วย กลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรม เช่น
ครูสอน ภาษาจีน คุณไทย เจ้าหน้าที่สถาบัน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษา